

### Список бібліографічних посилань

1. Економічна безпека : [навч. посіб. ] / за ред. З. С. Варналія. – К. : Знання, 2009. – 647 с.
2. Теоретичні аспекти стратегії воєнної безпеки суспільства і держави: Монографія. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 176 с.
3. Соловийов В. І. Фінансова безпека як основоположний фактор незалежності держави / В. І. Соловийов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. - № 3(15). – С. 149 – 152.

УДК 336.02

**Ліна Володимирівна МІЩЕНКО,**

*кандидат юридичних наук,*

*доцент кафедри правового забезпечення підприємницької*

*діяльності та фінансової безпеки факультету № 6*

*Харківського національного університету внутрішніх справ;*

*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4906-8287>*

## **ФІНАНSOVA ІНКЛЮЗІЯ ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ**

Розвиток міжнародних економічних відносин сприяє формуванню нових фінансових установ, які надають сучасні технологічно-оновленні фінансові послуги, залучають все більш інвестицій держави та коштів населення, а також супроводжуються диверсифікацією фінансової системи. На ринок фінансових послуг залучаються більше споживачів, зокрема за підрахунками Світового банку у 2011 році серед дорослого населення України 41% мали принаймні один банківський рахунок. За шість років, тобто у 2017, цей показник зріс та становив уже 63%. Для порівняння, у Вірменії рахунки в фінансових установах мають 48% дорослих, у Чеській Республіці – 81%, в Угорщині – 75%, в Білорусі – 81%, в Австрії – 98%, у Королівствах Нідерланди та Данія – 100% [1]. Тенденція зростання користувачів банківських послуг в Україні нарощується. За даними Національного банку України у 2020 році в Україні діяло 73 банка, які обслуговували 64 млн. клієнтів та 124, 6 млн. рахунків, серед яких 61,3 млн. – це рахунки фізичних осіб [2].

В цих умовах безпека фінансової діяльності, як на рівні держави, окремого господарюючого суб'єкта, або споживача фінансових послуг, має важливе значення для стабільного економічного розвитку. Ринкова фінансова політика супроводжується ризиками для всіх учасників і потребує виваженого, наукового підходу. Це обумовлює потребу у сучасних фінансових напрацюваннях та розповсюдженні фінансової грамотності серед громадян, підприємців, аудиторів тощо, що є однією із задач

впровадження фінансової інклюзії. За даним Світового банку, третина населення землі не має доступу до базового банківського рахунку, що вимагає залучення фінансових установ до фінансової інклюзії, як стратегічної цілі сучасної фінансової політики.

Щорічний форум НБУ з питань стратегії впровадження фінансової інклюзії на ринок фінансових послуг в Україні, визначає фінансову інклюзію, як процес просування доступного, вчасного та повноцінного доступу до широкого спектру фінансових продуктів і послуг, поширення їхнього використання серед всіх прошарків суспільства через впровадження існуючих та інноваційних підходів включно з фінансовою обізнаністю та освітою з метою просування як фінансового добробуту, так і економічної та соціальної інклюзії [2].

Інклюзія (від англ. *Inclusion* – включення, залучення) – процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі. Поняття «інклюзія» тотожне поняттю «інтеграція». Фінансова інклюзія передбачає з одного боку, поширення фінансових послуг, їх різноманіття та доступність для всіх, а з іншого боку, збільшення кількості залучених до фінансових послуг, їх охоплення всіх верст населення, громадян, підприємців, установ. На думку фінансових експертів [3], фінансова інклюзія охоплює три площини:

- доступність фінансових послуг;
- фінансова грамотність;
- захист прав користувача.

З вказаних напрямів, вважаю важливим в умовах нестабільності фінансового ринку, економічних, екологічних та політичних загроз, що супроводжують останні роки України, забезпечити захист споживачів фінансових послуг, створити фінансовий ринок корисним та безпечним, що потребує відповідного правового забезпечення.

Закон України «Про банки та банківську діяльність» встановлює захист законних інтересів вкладників, кредиторів та держави, як мету банківської діяльності. Відповідно до ст. 47 вказаного закону «Національний банк України з метою захисту прав вкладників та інших кредиторів має право встановлювати додаткові вимоги, включаючи вимоги щодо підвищення рівня регулятивного капіталу банку чи інших економічних нормативів, щодо певного виду діяльності та надання фінансових послуг, які має право здійснювати банк. Банк зобов'язаний під час розкриття інформації про процентні ставки та комісійну винагороду за надані послуги споживачам фінансових послуг дотримуватися вимог законодавства про захист прав споживачів» [4].

З метою виконання покладеного завдання на фінансові установи покладаються обов'язки щодо банківського нагляду та контролю. Проте при розповсюдженні різних видів кредитів та залученні до них все більшої кількості користувачів за даними НБУ 98% отримувачів не мають повної інформації про кредит, зокрема про реальну річну ставку та вартість кредиту. Наприклад розповсюдженням є порушення вимог щодо етичної

поведінки, визначених у статті 25 Закону України “Про споживче кредитування”. Так, до ТОВ “КРЕДИТ НЕТ” Національний банк застосував захід впливу у вигляді штрафу у мінімальному розмірі 51 тис. грн за порушення вимог щодо етичної поведінки. За аналогічне порушення НБУ тимчасово зупинив дію ліцензії ТОВ «КРЕДИТПРОМІНВЕСТ» та ТОВ «ФК «ПРЕМІУМ АКТИВ». Слід зазначити що з січня 2022 року на ринку з’явилося 13 фінансових установ, що надають споживачам послуги і одна фінансова установа була виключена з реєстру[5]. Отже, відбувається розвиток ринку фінансових послуг та залучення його учасників.

**Висновок.** Практичний досвід функціонування сучасного ринку фінансових послуг та правові вимоги забезпечення фінансової безпеки надають підстави стверджувати, що фінансова інклюдія, як процес впровадження сучасних фінансових послуг та залучення нових користувачів вимагає удосконалення законодавчих підстав. Нормативно-правове забезпечення фінансової інклюдії повинно охоплювати сучасні правові акти, що встановлюють правовий статус фінансової компанії, права та обов’язки користувачів фінансових послуг та контрольні повноваження НБУ, як регулятора ринка фінансових послуг. Впровадження новел у фінансове законодавство сприятиме формуванню стабільності на ринку фінансових послуг та забезпечить захист фінансових інтересів його учасників.

### **Список бібліографічних посилань**

1. Другий Форум з фінансової інклюдії 12 червня 2019 року. Сайт НБУ. URL: [https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=3961976](https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=3961976) (дата звернення: 31.01.2022).
2. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kilkist-kluyentiv-ta-rahunkiv-v-bankah-2020-rik> (Дата звернення 1.02 2022)
3. Вітальне слово Голови НБУ Я. Смолія на Finclusion UA: Форум з фінансової інклюдії URL : [https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/printable\\_article?art\\_id=71600439&showTitle=true](https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=71600439&showTitle=true) (дата звернення 01.02.2022).
4. Про банки та банківську діяльність Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 1, ст. 1. Дата оновлення: 26.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text> (дата звернення: 31.01.2022).
5. В Україні стартувала інформаційна компанія по захисту прав споживачів фінансових послуг Сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/v-ukrayini-startovala-informatsiy-na-kampaniya-iz-zahistu-prav-spojivachiv-finposlug> (дата звернення 01.02.2021).